

Fecr Yayınları: 560

ZEMAŞERİNİN AHKÂM AYETLERİ
YORUMLAMA YÖNTEMİ

Mesut TAY

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Editör
Hekim TAY

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Eylül 2022

ISBN: 978-625-8304-07-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ZEMAHŞERÎ'NİN
AHKÂM AYETLERİ
YORUMLAMA YÖNTEMİ

Mesut TAY

Ankara 2022

Mesut TAY

1982 yılında Bitlis-Tatvan'da doğdu. Tatvan İmam-Hatip Lisesinde okudu. 2012 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. 2018 yılında Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalında yüksek lisansını tamamladı. Diyanet işleri başkanlığında imam-hatip olarak görev yaptı. 2017 yılında Bitlis Eren Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Temel İslam Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalına Araştırma görevlisi olarak atandı. 2022 Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalında doktorasını tamamladı.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	9
1. GİRİŞ -----	11
1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi -----	11
1.2. Kaynak Değerlendirilmesi -----	12
1.3. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi -----	17
2. ZEMAHŞERÎ'NİN HAYATI, İLMÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ -----	19
2.1. ZEMAHŞERÎ'NİN HAYATI -----	19
2.2. ZEMAHŞERÎ'NİN İLMÎ ŞAHSİYETİ ve DÖNEMİN İLMÎ-----	23
2.2.1. Zemahşeri'nin Hocaları ve Talebeleri -----	26
2.2.2. Zemahşeri'nin Tefsir Metodu -----	27
2.2.4. Zemahşeri'nin Eserleri -----	32
2.2.4.1. Zemahşeri'nin <i>el-Keşşâf</i> Adlı Tefsiri -----	32
2.2.4.2. Zemahşeri'nin Diğer Önemli Eserleri -----	36
3. AHKÂMU'L-KUR'ÂN KONUSUNA GENEL BİR BAKIŞ 41	
3.1. FIKHÎ TEFSİR HAREKETİ VE AHKÂMU'L- KUR'ÂN -----	42
3.1.1. Ahkâm Âyetlerinin Tasnifi -----	44
3.1.2. Ahkâm Âyetlerinin Sayısı -----	45
3.2. FIKHÎ TEFSİRİN AMACI VE YAZILMAYA BAŞLANMASI-----	46
3.2.1. Fıkhî Tefsirin Amacı -----	46
3.2.2. Fıkhî Tefsirin Yazılmaya Başlanması -----	47
3.2.3. Ahkâm Tefsirleri -----	48

4. el-KEŞŞÂF TEFSİRİ BAĞLAMINDA AHKÂM	
ÂYETLERİN TAHLİLİ -----	53
4.1. İBADETLER VE HÜKÜMLERİYLE İLGİLİ	
ÂYETLER -----	53
4.1.1. Taharet-----	53
4.1.2. Namazın Farzıyeti ve Namazla İlgili Meseleler ----	64
4.1.2.1. Namazın Farzıyeti ve Hükümü -----	64
4.1.2.2. Kıblenin Tayin Edilmesi -----	67
4.1.2.3. Seferilikte Namaz -----	68
4.1.2.4. Cuma Namazı ve Farzıyeti -----	70
4.1.2.5. Namazda Hz. Peygamber'e Salâvat Getirilmesi	72
4.1.3. Zekâtın Farzıyeti -----	73
4.1.4. Orucun Farzıyeti -----	77
4.1.5. Haccın Farzıyeti -----	84
4.2. AİLE HUKUKU İLE İLGİLİ ÂYETLER -----	92
4.2.1. Aile ve Evlilik Müessesesi-----	92
4.2.3. Talâk/Boşama ve Hükümleri -----	97
4.2.4. Zina ve Hükümleri -----	108
4.3. SAVAŞ VE HUKUKU İLE İLGİLİ ÂYETLER ---	112
4.3.1. Müşriklerle Savaş-----	116
4.3.2. Savaşta Uyulması Gereken Kurallar -----	119
4.3.3. Savaşa Dair Özel Durumlar Hakkındaki Hükümler	125
4.3.3.1. Haram Aylarda Savaş -----	126
4.3.3.2. Savaş Durumunda Namazın Kılınışı -----	128
4.3.3.3. Kâbe'de Savaşmak-----	130
4.4. ÂYETLER BAĞLAMINDA İSLÂM HUKUKUNDA	
SUÇLAR VE CEZALAR -----	133
4.4.1. Allah Hakkına Karşı İşlenen Suçlara Verilen Cezalar	140

4.4.1.1. Zina Suçu (Kazf) ve Recim-Celde Cezaları	140
4.4.1.2. Zina İftira Suçu ve Cezası -----	144
4.4.1.3. Şarap İçme Suçu ve Cezası -----	147
4.4.1.4. Hırsızlık Suçu (Hadd-i Sirka) ve Cezası ---	149
4.4.1.5. Yol Kesme (Katu'l-Tarik) Suçu -----	150
4.4.1.6. Sürgün Cezası-----	152
4.5. KEFÂRET GEREKTİREN SUÇLAR -----	153
4.5.1. Köle Azat Etme Cezası -----	154
4.5.2. Oruç Tutma Cezası-----	156
4.5.3. Yoksulu Yedirme- İçirme Cezası -----	159
4.5.4. Kurban Kesme Cezası-----	163
4.6. YİYECEK VE İÇECEKLERİN HÜKMÜ-----	164
4.6.1. Önceki Ümmetlere Getirilen Yiyecek Yasakları--	166
4.6.2. Cahiliye Ehli Kimselerin Yiyeceğine Getirilen Yasaklar -----	167
4.6.3. Müslümanlara Getirilen Yiyecek Yasakları -----	169
4.6.4. İçkinin Yasaklanması ve Hükmü -----	173
SONUÇ-----	177
KAYNAKÇA -----	179

ÖN SÖZ

Kur'ân-ı Kerim, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) vahiy vasıtasıyla inmiş ilâhî bir kitaptır. Bu ilâhî kitapta yer alan ahkâm âyetlerinin temel hedefi insanlığa yol göstermektir. Bunun için Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminden başlayarak günümüze kadar gerçekleşen tefsir çalışmaları muradı ilâhîyi ortaya çıkarma amacına hizmet etmiştir. Gerçekleşen tefsir çalışmaları da çoğu zaman dönemsel ya da müfessir özelinde olmuştur.

Birçok müfessirin, geniş ilmi birikimleriyle muradı ilâhîyi ortaya çıkarma gayretinde oldukları bilinmektedir. Zemahşerî de bu âlimlerden biridir. Tefsiriyle daha çok şöhret kazanan Zemahşerî, nahiv, hadis, fıkıh, belagat gibi birçok alanda eserler vermiştir. Zemahşerî'nin bu çok yönlü ilim yapısı tefsirine de yansımıştır. Bu yönüyle onun tefsiri, nahiv, kıraat, tarih, kelâm, fıkıh gibi farklı ilimlere dair bilgiler içermektedir.

Tefsirler genel itibarıyla rivâyet ve dirâyet tefsirleri olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. Zemahşerî'nin *el-Keşşâf an Hakâ'iki Gavâmidî't-Tenzîl ve Uyûni'l-Akâvil fî Vücûbi't-Te'vil* adlı tefsiri dirâyet ağırlıklı olmak üzere rivâyet boyutu da bulunmaktadır. Eserinde çoğu zaman kendi görüşüne yer veren Zemahşerî, kendisine özgü tefsir yöntemiyle birlikte, dönemin tefsir geleneğini de aktarmaktadır.

Zemaşeri sözkonusu tefsirinde ahkâma dair âyetleri kendisine has üslubuyla tefsir etmektedir. O, bu âyetleri tefsir ederken mezhep görüşlerini aktarmakla yetinmeyip, başta Arap dilinin imkânları olmak üzere diğeri ilim dallarından da istifade etmektedir. Böylece Zemaşeri'nin ahkâm âyetlerini tahlil yönünü tespit ederek ortaya koymak ve insanların istifadesine sunmak önem arz etmektedir. Bundan dolayı bu çalışmada söz konusu tefsirde ahkâm âyetlerinin nasıl tahlil edildiği tespit edilmeye çalışılacaktır.

Çalışmamızın hazırlanmasında bilgisini, ilgisini ve desteğini esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Abdülbaki GÜNEŞ'e teşekkür borçluyum. Tezle ilgili desteklerinden dolayı ağabeyim Doç. Dr. Hekim TAY'a müteşekkirim. Çalışmamıza yapmış olduğu katkılarından dolayı Doç. Dr. Mehmet ALTIN'a ve katkı sunan bütün hocalarıma teşekkür ederim.

Mesut TAY
Tatvan - 2022